Kako stati na kraj neplaćanju? Ne pomažu ni ovrhe, jer se i one prigovorima mogu rastegnuti do neslućenih razmjera

Država je dosad sudove pokušala rasteretiti 'mrtvih parnica' povećanjem pristojbe, a da probamo:

Dužnik deponira sudu dio duga, a vjerovnik kamatu za slučaj da izgubi spor

MIĆO LJUBENKO
redakcija@poslovni.hr

Problem neplaćanja u gospodarstvu zazario je toliko duboko sve poslovne aktivnosti da zaslužuje i zasebno zakonsko rješenje jer to nije adekvatno uređivati u općim zakonima koji vrijede za fizičke osobe

Prva asocijacija na spomen pravosuđa za gospodarstvenike je - nemogućnost naplate pravnim putem. Ovo pitanje nije nastalo sa recesijom, ali je sada isplivalo kao suštinski problem. Nekad ugledne tvrtke sada su u statusu prosječno rizičnih, nekad prosječni sada su rizični. Rješenja koja danas koriste gospodarstvenici u cilju naplate su bila avansno plaćanje, kompenzacije, zadužnice, hipoteke i sl. Avans je sve teže ostvariv, a sve ostalo nosi svoje rizike od vrlo spore naplativosti kao kod hipoteke do nenaplativosti kao kod zadužnica.

Svijest o neučinkovitosti pravne zaštite, razvila je i novi oblik osiguranja plaćanja - prodaju sa pridržajem vlasništva. Čak i takva rješenja nisu dostatna ili nisu provediva kao kod usluga ili robe koja se prerađuje, kvari i slično. Rezultat svega je veliki gubitak prometa zbog straha od neplaćanja.

Sustavna zaštita dužnika

S druge strane, ipak se dužnici više nego prije predaju na ovrhe tj. u ruke pravosuđu. Ta činjenica ipak nije dokaz vjere u naplativost putem pravosuđa. Ta činjenica rezultat je porezih propisa koji uvjetuju pokretanje postupaka, te završnih aktivnosti vjerovnika radi formalne odgovornosti uprave vjerovnika. Što se zapravo događa sa prosječnom ovrhom? Nakon dostave rješenja od bilježnika susrećemo se s prijelomnim trenutkom: vrlo mali broj dužnika tada plaća, većina ili stavlja prigovor ili dopušta da im sjednemo na račun.

Danas nije jasno što je od toga gore, tko stavi prigovor izhodio je minimalno četiri do šest godina do pravomoćne presude. Taj period takovi dužnici niti nemaju namjera preživjeti. Tko ne stavi prigovor, a račun mu je blokiran logika govori da takav dužnik više nema imovine koju bi štitio. Pravosudni sustav nije na sve ovo pružio odgovor na osnovno pitanje. Zašto prigovor do takvih razmjera štiti dužnika?

Prema sadašnjim propisima bilježnici moraju slati sve prigovore na općinske sudove, a općinski sudovi moraju slati trgovačkim sudovima. Tada trgovački sudovi tek izdaju rješenja da počinje parnica. Dakle, prije same parnice mogu se uložiti dvije žalbe, dva puta legalno sve dati višim sudovima. Prije početka samog spora vrijeme se mjeri u godinama. Nažalost, ni zadužnice nisu lijek. Donedavno vjerovnici nisu smjeli ni saznati je li njihov dužnik u blokadi računa. Sada je to malo ublaženo kroz Finin ispis iz JRR. Međutim, taj dokument ne pokazuje koliko traje blokada, koliko je vjerovnika u redoslijedu i koji je ukupan iznos. Štoviše, čak niti nakon predaje zadužnice ili rješenja bilježnika, vjerovnik ne može saznati koliko traje blokada i koji je njen iznos.

Takvo stanje neke ugledne stručnjake navodi na zaključak da se sustavno štite dužnici. Međutim tome nije tako jer je problem s ovrhama iz nadležnosti Ministarstva pravosuđa, a problem s Finom je iz nadležnosti Ministarstva financija. Sigurno je da oni ne surađuju radi neprimjerene zaštite dužnika, ali oni jednako inertno ne poduzimaju korake za rješenje ovog suštinskog pitanja. Nije točno niti da je problem nerješiv. Je li u pitanju pomanjkanje sluha, inicijative nije niti presudno. Bitno je da primjerena rješenja postoje.

Kad je riječ o zadužnici i rješenju o ovrsi, to su legitimacije za vjerovnike koje im po logici stvari moraju omogućiti brz i cjelovit pristup u stanje računa dužnika. Pri vaganju može li se dužniku naštetiti time što će njegov legitimirani vjerovnik smjeti znati njegov status ne postoji razumni odgovor protiv. Neke naše susjedne zemlje imaju takva rješenja čak dostupna online. Zamislimo sada novu sliku predaje uz zadužnice gdje se kupac prati i nema obostranog straha od blokade ili preuranjene zadužnice jer su ugovoreni prema stanju računa. Što se tiče ovrha i prigovora, može li nastati šteta dužniku ako on mora u roku od npr. 30 dana od prigovora deponirati na račun suda glavnicu, a vjerovnik odmah zatim zateznu kamatu za npr. tri godine unaprijed, a dalje razmjerno razdoblju trajanja.

Primjerena satisfakcija

Dužnik time nije oštećen jer ako je u pravu dobit će povrat svog novca uz zateznu kamatu što je vrlo primjerena satisfakcija. Vjerovnik time nije oštećen jer mu sustav garantira barem glavnicu. Što je adekvatno rješenje za dužnika. Ona strana koja u startu ne ispuni tu obvezu gubi pravo da dalje od suda traži zaštitu. Što se time dobiva? Prije svega selekcija dužnika i vjerovnika na one koji to stvarno jesu i zbog kojih postoji pravosuđe. Više ne bi bilo ni dužnika ni vjerovnika na sudu koje vode mrtve parnice koje se ionako ne mogu realizirati.

Pravi je problem u tome što se ne može razlikovati manjina pravih od većine lažnih dužnika. To znači da im se ne može ni pomoći. Strana rješenja su različita, očito je da se svatko inventivan na svoj način, nama bliska za usporedbu je Austrija koja, primjerice, ne poznaje "minus" i 'blokadu računa, te Italija koja postavlja u upravu prisilne članove, tzv. komisionare, koji brinu o plaćanju poreza, plaća i sličnih obveza, kada društvo postane financijski kritično.

Međutim, u ovom slučaju strana rješenja ne trebaju nam biti uzor jer je fenomen nekulture neplaćanja naša osobitost, koja je kod nas nažalost razvijena neusporedivo više nego drugdje. Problem neplaćanja u gospodarstvu zazio je toliko duboko sve poslovne aktivnosti da zaslužuje i zasebno zakonsko rješenje jer to nije adekvatno uređivati u općim zakonima koji vrijede za fizičke osobe. Najčešća opaska menadžera danas je da se ne bave dogovaranjem i obavljanjem poslova iz svoje branše nego naplatom obavljenog posla.

Sportska načela

Posljednji potezi i prijedlozi zakonodavca u tom smjeru su povećanje pristojbe – u cilju da se rasterete sudovi od poplave takvih postupaka. Takav način razmišljanja jednak je pristupu povećanja participacija bolesnima da bi se rasteretile bolnice - to nije pomoć gospodarstvu, nego pomoć onome kome novac od pristojbe pripada. Štoviše, dužnici i sada i nadalje mogu bez plaćanja pristojbe koristiti sud, a vjerovnici ne mogu jer moraju početi postupak putem bilježnika i platiti njihov trošak.

Takve nepravde bile bi kozmetičke naravi da nakon toga slijedi jasan i financijski obostrano siguran razvoj postupka. Svako gospodarstvo počiva na egzaktnim, sportskim načelima. Naša pravosudna zaštita ta načela ne dijeli, već bez interesa i motiva na iskorak radi privid pravne zaštite. Među pravnim osobama nema socijalnog aspekta kao kod fizičkih osoba. Dalje objektivnih zapreka nema, pitanje je samo jesu li radne skupine za određene zakone spremne otvoriti vrata novim idejama radi stvarnog rješenja ili će rješenja i dalje biti usmjerena na bolje statističke prikaze stanja.

Kako su problem riješili susjedi? Austrija ne poznaje "minus" i blokadu računa, a Italija koja postavlja u upravu prisilne članove, tzv. komisionare, koji brinu o plaćanju poreza, plaća i sličnih obveza, kada društvo postane financijski kritično

Apsurd

Donedavno vjerovnici nisu smjeli ni saznati je li njihov dužnik u blokadi računa. Sada je to malo ublaženo kroz Finin ispis iz JRR, ali taj dokument ne pokazuje koliko traje blokada, koliko je vjerovnika u redoslijedu i koji je ukupan iznos

39 milijardi kuna

bila je ukupna vrijednost neplaćenih računa u svibnju 2011.

stanje na terenu

Broj ovrha raste, a naplata pada

Broj dužnika koji se predaju na ovrhe raste. Ta činjenica ipak nije dokaz povjerenja vjerovnika u naplativost putem pravosuđa. Upravo obratno, ta činjenica je rezultat svijesti dužnika koji su prepoznali da iz pravosuđa ne prijeti opasnost od naplate duga, te poreznih propisa koji uvjetuju pokretanje ovrha radi računovodstvenih razloga.